

Joan VENY i Teresa CABRÉ (cur.)

Antoni M. Badia i Margarit: rellevància acadèmica, inquietud científica i servei a la llengua

Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2022, p. 275-278

DOI: 10.2436/15.2500.01.17

Badia i Margarit i l'inici de la normalització lingüística postfranquista a la Universitat de Barcelona

ÀNGELS MASSIP

Departament de Filologia Catalana i Lingüística General
Universitat de Barcelona

Aquest escrit té com a objectiu resumir un aspecte important de la tasca de normalització de la llengua que Badia i Margarit va engegar a partir de 1978, amb la creació dels Cursos de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona (UB), els quals esdevindrien el nucli i el motor de la creació del Servei de Llengua Catalana. La raó per la qual me n'ocupo jo és, sobretot, perquè em vaig encarregar de la gestió, tant didàctica com administrativa i econòmica, durant vuit anys (1981-1989). També vaig ser deixeble de Badia de les assignatures d'història de la llengua catalana i d'òrgens del català.

BADIA RECTOR I ELS CURSOS DE LLENGUA CATALANA DE LA UB

Badia i Margarit, que fou el primer rector democràtic de la Universitat de Barcelona (1977), va iniciar la normalització lingüística a la UB després del franquisme. L'any 1978 va encarregar a Carles Duarte que organitzés els Cursos de Llengua Catalana i així ho va fer Duarte, amb una gran eficàcia i responsabilitat fins al novembre de 1981. A finals del curs 1978-1979 em vaig encarregar, a proposta de Carles Duarte i en substitució de Marta Martín, de la coordinació didàctica dels cursos i a partir del novembre de 1981 em vaig fer càrrec de la secretaria tècnica sota la direcció del mateix Badia i Margarit.

La convocatòria de places de professors per als cursos es feu l'estiu de 1978 i s'iniciaren un centenar de grups entre els diversos nivells, a inicis del curs 1978-1979. Es van contractar una trentena de professors (segons els alumnes matriculats, hi va haver cursos que van ser més d'una quarantena) per dur-los a terme i el nombre mitjà de matriculats fou d'uns 1.500 a 2.000 alumnes (estudiants, professors i PAS), comptant els grups d'hivern (extensius, de tot l'any, i intensius) i els intensius d'estiu, des de l'inici (1978-1979) fins al curs 1988-1989. A l'estiu es

feien cursos intensius i més endavant (a partir de 1986) també es feren cursos intensius a l'hivern. En aquests vuit anys, la mitjana de grups volta els setanta per any. Es van organitzar també cursos a Tarragona, i alguns d'específics per al PAS (concretament se n'organitzaren vuit el curs 1987-1988, de llengua en general — de nivells diferents—, de llengua oral i de llenguatge administratiu).

Tota aquesta informació, així com la procedència dels estudiants (catalans, espanyols, estrangers) i el grau de satisfacció amb els cursos, es pot trobar en les sis memòries publicades entre 1978 i 1989.

Els Cursos de Llengua Catalana van estar sota la tutela científica del Departament de Llengua Catalana des de la selecció inicial de professors (1978) i després, de manera explícita, mitjançant un acord escrit, des de 1983.

Badia va ser rector des de 1977 i reelegit dues vegades, fins a 1985. Amb ell ja havíem pactat la creació d'un servei de llengua i aquest va ser un dels temes que Badia i Margarit va passar directament al seu successor en el Rectorat, J. M. Bricall. Durant l'any 1986 vam estar treballant en l'organització del Servei de Llengua i la constitució d'aquest servei, el reglament, els objectius, els recursos i l'organigrama de funcionament elaborats van ser aprovats a la Junta de Govern del 26 de novembre de 1986. El Servei de Llengua va néixer, doncs, aprofitant la infraestructura dels Cursos de Llengua Catalana del Rectorat i amb la dedicació a aquesta tasca de la secretària tècnica —À. Massip, cedida en comissió de serveis a la UB pel Departament d'Ensenyament, d'on era professora catedràtica. Tot i ser aprovada la creació del Servei a finals de 1986, encara no va comptar amb personal específic ni tampoc disposà de pressupost específic de funcionament com a servei fins al gener de 1988. Els cursos es van continuar programant i cursant amb el professorat existent, i molts d'aquests professors van continuar també en l'etapa del Servei de Llengua. Els professors tenien un contracte anual que es va anar renovant consecutivament fins al curs 1985-1986, en què es va canviar el tipus de contracte a un d'administratiu per a treballs específics i de caràcter extraordinari (sense cotització a la Seguretat Social) i aquest és el contracte que tingueren fins al juliol de 1994.

Entre 1986 i 1988 vam encarregar-nos de la transformació dels Cursos de Llengua Catalana en el Servei de Llengua, sota la direcció del rector Bricall, fins que, a partir de 1989, es va fer càrrec de la direcció del Servei Teresa Cabré.

El 14 de novembre de 1987 es van convocar les places de personal laboral per al Servei de Llengua Catalana i el nou equip (sis persones) va començar a treballar l'1 de febrer de 1988, juntament amb l'equip de professors dels cursos (en aquell moment una trentena).

En data 1 de gener del 1989, el rector encarregà la direcció del Servei a Teresa Cabré Castellví i jo vaig continuar duent-ne la Secretaria Tècnica fins a finals del 1989, moment en què, per raons acadèmiques, vaig deixar aquesta responsabilitat i se n'ocupà primer Esteve Clua i posteriorment Conxa Planas.

Els professors i professores que havien començat l'any 1978, durant el curs 1994-1995 van ser convidats a acceptar un contracte nou (en el qual no es reconeixien els anys d'antiguitat) i els qui no s'hi van avenir van ser substituïts per nous contractats. Sortosament, després de passar per recursos judicials, aquests professors han pogut recuperar com a anys treballats els anys de docència a la UB, i aquests anys els han estat reconeguts a l'hora de la jubilació.

GOVERNANT INCANSABLE QUE TENIA CURA TAMBÉ DE LES COSES PETITES

Mentre em vaig ocupar dels Cursos de Llengua Catalana, visitava el rector Badia dos cops o tres per setmana i comentàvem incidències i preniem resolucions sobre els temes que anaven sorgint en la gestió complexa d'aquells cursos, impartits per molts professors (entre trenta i quaranta) i en diverses localitzacions (Pedralbes, Clínic, edifici històric, Sants, Tarragona) i horaris (uns setanta grups per any). Malgrat la feina ingent que suposava dur el Rectorat de la UB, el doctor Badia sempre tenia temps a primera hora del matí per comentar el que calgués relacionat amb els Cursos de Llengua Catalana.

D'aquella època, a més d'explicar com es va anar desenvolupant la feina que Badia ens va encarregar, voldria explicar també alguna anècdota que em sembla del tot pertinent en un text com aquest. Els conserges de la UB estaven acostumats a obrir les aules quan es tractava de cursos estàndard de la UB, però quan s'havia d'obrir una aula per a alguna altra activitat cobraven un plus per la feina. De cursos de llengua catalana se'n van haver de fer molts (al voltant de cent els primers anys), tant a l'edifici històric com a Pedralbes i al Clínic, i també a l'edifici de Sants. A l'inici, havíem de dedicar una partida del pressupost a pagar els conserges perquè ens obrissin les aules. En un moment donat i després de parlar-ne amb Badia, vam decidir de no pagar-los més. És clar que llavors van començar els problemes de trobar-nos les aules tancades (molts professors i estudiants d'aquella època ho poden corroborar). Però a base de paciència i de no cedir, i de les molèsties patides pels professors i pels estudiants afectats, que havien d'anar a la recerca de la clau de l'aula abans de cada classe, vam aconseguir finalment que les nostres aules fossin obertes pels funcionaris com ho feien per a qualsevol altre curs oficial de la Universitat.

BADIA PROFESSOR

Havia tingut el doctor Badia de professor d'història de la llengua i amb ell vaig aprendre com s'articulava una teoria sobre temes del passat, això vol dir que les dades s'havien d'extreure de manera detectivesca dels documents arqueològics materials, dels documents escrits, o s'havien de resseguir a partir dels elements

lingüístics més antics i que han sofert menys variació (els topònims). I que la hipòtesi podia ser ben sostinguda malgrat la manca de proves feaents, si s'enllaçaven les dades de manera coherent. Tot i així, Badia, com és lògic, sempre va dir que les teories, per ben articulades que fossin, estaven exposades a noves interpretacions de les dades o a la troballa de noves dades que podien fer veure les coses de manera diversa a com s'havien vist fins al moment.

La seva teoria (exposada en el llibre *La formació de la llengua catalana*) de la influència del substrat preromà en la divisió dialectal del català, avui considerada com una explicació poc probable, considerem que és un exemple modèlic de com s'ha d'articular i desenvolupar una teoria (i per això és de lectura obligada per als nostres estudiants d'història de la llengua). I les hipòtesis de treball i la metodologia científica de tots els temes que ha tractat és exemplar, des dels escrits de fonètica general i dialectal fins als de sociolingüística, passant per les gramàtiques, la gramàtica històrica i les de la llengua. Les seves obres reflecteixen una gran capacitat d'integració de tots els vessants de la llengua en un edifici explicatiu que transmet l'articulació dels seus coneixements de manera que arriba als seus lectors i deixebles deixant la empremta de la seva cognició.

Badia va ser un gran científic de la llengua, un gran normalitzador de la llengua catalana en el postfranquisme i un gran divulgador de la llengua catalana a les universitats i centres de recerca europeus i nord-americans. Valguin aquestes breus i humils paraules meves com a mostra de l'homenatge que li retem.